

Marià Villangómez, clàssic de les lletres

per Rosa Vallès Costa

*Als blans, elisis camps un temps molt tendre ondu-
la, poblat de blanques túniques sense vents ni xar-
dors.*

(De *Seguint Virgili*, a "La llegenda", de *Declarat
amb el vent*)

L'obra de Marià Villangómez i Llobet és fruit d'un ambient i d'una trajectòria vital ben definits per uns valors ètics clàssics i intemporals. Nascut el 10 de gener de 1913 en una casa senyorívola de Dalt Vila, des de molt jove es va afeccionar a la lectura i a la poesia. Estudia Dret a la Universitat de Barcelona, ciutat on coneix l'obra dels avantguardistes i aprofundeix en el coneixement de la poesia catalana; destaca especialment la del poeta Carles Riba, escriptor i humanista, professor universitari i traductor dels grecs clàssics, a més de bon coneixedor dels corrents literaris i lingüístics europeus. Villangómez viatja per la Mediterrània (Itàlia, Grècia, Egipte) i per Centre Europa. Estreny relacions amb el món de la literatura i la poesia, al temps que s'esforça a aconseguir una producció poètica pròpia i original. Excel·lent prosista, és sobretot la poesia la via preferent de manifestació de les seues experiències, tan entrellades amb l'emoció de la llengua pròpia i amb el sentiment del paisatge illenc. *La poesia porta una delícia secreta entre els dolors* que fa del goig del poeta part essencial en el seu procés creatiu; perquè a Villangómez "La poesia" és gairebé inabastable, secreta i específica.

Publicats els primers reculls poètics, *Terra i somni* i *Elegies i paisatges*, els tretze anys que passa a Sant Miquel de Balansat són especialment fructífers per a la poesia: *Els dies*, *Els béns incompatibles*, *Sonets de Balansat*, *El cop a la terra*, *La Miranda* i bona part dels versos de *Declarat amb el vent*, així com l'encisadora i suggerent prosa poètica de *L'any en estampes*, el *Llibre d'Eivissa* i nombroses col·laboracions literàries. És el de Villangómez un llenguatge pictogràfic i expressiu, de vegades enigmàtic, de gran riquesa en la creació d'un teixit imaginari que funciona a força de metàfores: així, ben català, *el mot illenc duu salabror marina*; sent que *L'aire ve encès de llum*, de cant d'ocells, d'aromes; dibuixa una imatge diürna dinàmica *Una vela era un pètal caigut sobre el cristall de l'aigua*, o nocturnal *Són de pedra aquests murs que la lluna enllençola?*, o suggereix un pensament filosòfic *L'encís és un somris que pren forma i s'esborra als llavis de la vida*.

El poeta expressa el "Reconeixement" de l'etern cicle de la natura i de la creació:

*Una gran quietud ha penetrat
la tardor, li ha pres sang i potències
—mar, vent, geòrgics camps— i en transparències
sobre un somni de joia s'ha encantat.*

(...)

*Ara et veig des de sempre, terra amada,
pregona dins el pols i el pensament,
veig els camps obligats a la sement
amb la llarga ferida treballada.*

La influència magistral de Villangómez és extraordinària, molts d'eivissencs hem après català amb el seu mètode gramatical, amb la lectura de la seua obra i, els més afortunats, també amb les converses en què, com un Sòcrates contemporani, guiava sàviament l'interlocutor fins que arribava a nous coneixements. La qualitat de l'obra villangomeziana l'ha fet mereixedor de prestigiosos guardons, a més del nomenament *Doctor honoris causa* per la Universitat de les Illes Balears; la lliçó que l'autor pronuncià en el

quetípic dins d'un altre més gran. I en una simbiosi perfecta, Marià Villangómez personifica també l'essència de les nostres illes. El vers del poeta combina en la "Cala deserta" la pròpia emoció amb el ressò mític clàssic i el romanç medieval:

*Paratge per a semidéus, antigues
naus i una falla en límits oblidats.
Petjades de peus nus en soledats
ardents. Quil·les eixutes en dret d'ones amigues.
Tot el foc de l'estiu, tot el seu pes,
callats sobre altes roques i pinedes.
Del mar ve un fregadís de fresques sedes,
i al pols com el record d'un somni jove encès.*

solemne acte de lliurament d'aquest títol universitari, *El vent a la poesia catalana*, és tant un magnífic exemple de teoria literària com d'explicació i recreació de la pròpia obra, recollida al seu darrer llibre publicat, *El llambreig en la fosca*, un esforç per introduir en el procés creatiu tota persona interessada per la llengua i la literatura.

D'on ve la fascinant i indefinible força poètica de Marià Villangómez? El llenguatge villangomezian ens introdueix en una forma de percepció i de pensament imaginatiu lligada als ritmes de la natura i de la creació, s'emmotlla en valors intemporals, ètics i estètics, com són l'equilibri, l'harmonia i la serenitat. El vers villangomezian, sempre de mesurada sobrietat, és fruit d'una disciplina autoimposada, en una militància pacífica per la recuperació i l'enriquiment de la llengua pròpia. La ferma i conscient afirmació de la pròpia identitat dota la seua obra d'un to d'emocionada solidaritat, resultat de la noblesa d'esperit i del sentit de pau que li són inherents. El món poètic villangomezian és recreat per l'expressió d'un pensament visual, en un procés que s'origina en un sentiment o en una emoció profunda, passa a la percepció —de vegades pertorbada i commoguda— i pren finalment forma poètica per la reflexió amb ment pura.

El verb del poeta ha convertit en terra mítica Eivissa i Formentera, illes per ell fetes poesia, microcosmos ar-

Podríem dir que la força poètica de Marià Villangómez rau en la capacitat de combinar a la perfecció elements tan diversos com la inspiració i la tradició, la visió profunda i panteista de les coses i una gran erudició, la capacitat de fondre el present i un passat llunyà en el gresol de la intemporalitat. El poeta eivissenc ha esdevingut un clàssic per la maduresa del seu llenguatge depurat i noble, de transparències lúcides i sonores. Marià Villangómez i la seua obra, en una unitat indestruïble, han esdevingut símbol significatiu del nostre petit món, són part valuosa del nostre patrimoni lingüístic i cultural, de les lletres catalanes i de la literatura universal.

El poeta, identificat amb l'illa, seguirà manifestant-se en la seua estimada llengua catalana:

*Un silenci, una illa
atapeïda i fonda
ha volgut ésser dita.*

I "El poema", en la llengua compartida, es converteix per sempre més en:

*Torre de cent finestres
que penetren cent brises
i un vol d'ocells escampa. ■*